

functions. In practice shall comply with such principles of local finance as an object of state control: the adequacy of income, developing legal framework of local taxation and expenditure control, equity, transparency and stability. State financial control of local finances - is the realization of the rights of local government legal means to protect the financial interests of the region and its citizens. This system of checks and measures legality, appropriateness, efficiency practices in the creation, distribution and use of financial resources of state and local governments that will facilitate compliance with fiscal and financial laws, proper and economical use of public funds. It is to ensure the financial policy pursued by the government and implemented through legislative, organizational, administrative, law enforcement and other activities. Lack of an integrated system of state and municipal financial control reduces the effectiveness of control measures, and insufficient development of scientific bases of formation and functioning of financial control, particularly at the local level, hampering its development. The author argues the need to strengthen the scientific basis of municipal control to facilitate exercise of the right of local government legal means to protect the financial interests of the region and its citizens.

Keywords: *local finance, municipal financial control, object state control*

УДК 346.543 (477)

Вовк М. В.,
кандидат економічних наук
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Анотація. У статті проаналізовано інвестиційний потенціал сільського господарства України. Розглядаються проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій у сільське господарство.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, сільське господарство, земельні ресурси.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день іноземні інвестиції можуть стати основою не лише повернення до високих темпів росту виробництва, а й істотного прискорення інноваційного відновлення української економіки і сільського господарства зокрема. Проте економічними чинниками, які стримують процес розвитку інвестиційної активності, є низька фінансова спроможність більшості сільськогосподарських підприємств, недостатність внутрішніх ресурсів, недосконала система кредитування, лізингу тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної діяльності широко висвітлені в працях таких економістів, як А. С. Музиченка,

Г. В. Козаченка, А. А. Пересади, Ф. В. Федоренка, В.Г. Андрійчука, О.Г. Білоруса, Б.В. Губського, В. П. Савчука та інших. У їхніх працях продемонстровано, що саме інвестиції є рушійним фактором розвитку вітчизняного виробництва та головним механізмом інтеграції національної економіки у світове господарство.

Ціллю роботи є висвітлення потенційних можливостей залучення іноземних інвестицій в сільське господарство України та особливостей активізації інвестиційного процесу в даній галузі.

Виклад основного матеріалу. Важливість питання щодо залучення прямих інвестицій в економіку України продиктована стрімким нарощуванням негативних тенденцій в інвестиційному секторі країни (відсутність мотивацій до інвестування, недостатнє нагромадження ресурсів практично усіма основними групами інвесторів, їх відокремленість від сучасних потреб економіки, широкі масштаби відтоку капіталу за кордон тощо). Неприятливий інвестиційний клімат (нестабільна економічна ситуація в країні, уповільнення економічних реформ, високий рівень оподаткування підприємств, зростання злочинів в економічній сфері, низький рівень розвитку інфраструктури, нестабільність законодавства, корупція, низька купівельна спроможність населення, високий рівень ризику) є основною перешкодою у залученні значних інвестицій [1].

Особливої гостроти проблема підвищення інвестиційної привабливості набуває в сільському господарстві, яке значно відстало в технічному та технологічному розвитку, має низку особливостей, що зумовлюють необхідність прискорення інвестиційних процесів:

- ✓ недостатня ємність внутрішнього ринку;
- ✓ високий податковий тиск на бізнес та його надмірне адміністрування;
- ✓ нерозвиненість ринку цінних паперів, землі, нерухомості, інших ринкових інститутів і корпоративного сектору в цілому;
- ✓ низька конкурентоспроможність багатьох українських товарів на світових ринках, що робить не вигідним вкладення в їх виробництво;

- ✓ недостатня інтегрованість у глобальну економіку;
- ✓ відсутність послідовної інвестиційної політики держави та відповідних механізмів її втілення на місцевому рівні;
- ✓ брак достовірної та оперативної інформації, що зменшує ефективність співпраці між суб'єктами ринку;
- ✓ інертність місцевої влади, значною мірою викликана відсутністю стимулів і механізмів для залучення інвестицій у реальну економіку [1, с. 40].

Більшість підприємств агропромислового комплексу залишається економічно відсталою через низькі закупівельні ціни на сільськогосподарську продукцію, несформовану ринкову інфраструктуру, високі відсоткові ставки за кредити, недостатню державну підтримку сільськогосподарських виробників. Серйозним бар'єром для інвесторів, які бажають вкладати кошти в аграрний сектор, є недосконале вітчизняне законодавство.

Для усунення цих недоліків та з метою заохочення інвесторів працювати в Україні необхідно, перш за все, забезпечити однакові умови діяльності місцевих та іноземних компаній, створити широке поле для чесної конкуренції та ефективно антимонопольне законодавство, гарантоване урядом і правовою системою.

Фактори, які сприяють розміщенню іноземних інвестицій в сільське господарство України:

- природно-географічні умови;
- людський фактор;
- земельні ресурси.

Основною причиною для розміщення іноземних інвестицій в сільське господарство України є природно-географічні та кліматичні умови, які є сприятливими для ведення господарства як в галузі рослинництва, так і тваринництва.

Природно-кліматичні умови сприятливі для вирощування практично усіх видів сільськогосподарських культур через достатність сонячного світла

протягом усього вегетаційного періоду. Більше 60% території України покривають чорноземи верхнього шару ґрунту. Органічна речовина складає десь від 3-6%.

Щодо структури сільськогосподарських угідь, то вони займають 42 млн. гектарів, або 70% загального фонду країни. Структура сільськогосподарських угідь така: 78,9% — орні землі (рілля) і багаторічні насадження, 13,0% — пасовища, 8,4% — сіножаті. Найвища частка орних земель — у степових районах (70 — 80%) і лісостеповій зоні. Пасовища зосереджені, в основному, в Карпатах, на Поліссі та в південно-східних степових областях, сіножаті — в долинах рік лісової і лісостепової зон. Україна характеризується високим ступенем освоєння земельного фонду; на сільськогосподарські угіддя припадає 60% його площі.

Основу посівних площ України складають посіви зернових культур (56%). Вони відіграють провідну роль у всіх областях України, особливо тих, що розташовані у степовій і лісостеповій зонах. Серед всіх європейських країн, Україна є лідером у вирощуванні цукрового буряка, гречки і моркви; друге місце у вирощуванні пшениці (після Росії) і помідори (після Польщі).

Наступною причиною, яка сприяє залученню іноземних інвестицій в сільське господарство є людський фактор. У 2010 році 15,3% населення України працювало в сільському господарстві або брало в ньому участь. Цей показник є дещо нижчим від частки населення зайнятої в промисловості (17%) чи у сфері торгівлі (24%) зважаючи на статус України як країни аграрної. Варто відзначити деяке зниження даного показника в порівнянні з попередніми роками. У 2005 році він становив 19%, у 2008 році - 17%. Таку ситуацію можна пояснити з одного боку загальним скороченням зайнятого населення, а також трудовою міграцією сільськогосподарських працівників, а з другого - автоматизацією сільськогосподарського виробництва. Проте сільськогосподарська праця і надалі залишається недорогою та досить кваліфікованою, що підвищує інвестиційну привабливість сільського господарства, а відповідно і збільшує інвестиційні потоки.

Однак, ми можемо констатувати, що обсяги іноземних інвестицій не відповідають потребам і можливостям економіки України. На початок 1996 р. в економіку України залучено прямих інвестицій на суму 897 млн. дол., у 2007 році - 21607,3 млн. дол., а у 2011 році вже 44708,0 млн. дол. (табл. 1).

Незважаючи на позитивну динаміку, абсолютний розмір прямих іноземних інвестицій не відповідає можливостям і потребам України. Що стосується інвестування в сільське господарство, то не зважаючи на позитивну динаміку росту інвестицій протягом останніх років, їх частка у загальному обсязі зменшується і залишається дуже низькою. Іноземні інвестори ще погано знають ринок капіталу України, а крім того, їх відвертають такі реалії нашого життя, як недосконалість законодавства і часті зміни законів, і постанов у галузі сільського господарства та у сфері інвестиційної діяльності, існування тіньового сектора в економіці, корумпованість частини чиновництва.

Таблиця 1

Прямі іноземні інвестиції в Україну за видами економічної діяльності

	2009 рік		2010 рік		2011 рік	
	млн. дол	%	млн. дол	%	млн. дол	%
Усього	35616,4	100	40053,0	100	44708,0	100
Сільське господарство	813,3	2,3	793,0	2,0	833,7	1,9
Промисловість	12469,7	35,0	13276,4	33,1	14042,6	31,4
Будівництво	1936,6	5,4	2206,0	5,5	2339,2	5,2
Торгівля	3708,5	10,4	4316,6	10,8	4764,5	10,7
Діяльність транспорту та зв'язку	1567,6	4,4	1626,5	4,1	1711,2	3,8
Фінансова діяльність	10496,1	29,5	12431,0	31,0	15059,5	33,7

*Джерело: [1]

Як видно з даних, наведених в таблиці 2, основними інвесторами сільського господарства України є європейські країни та США.

**Обсяг прямих іноземних інвестицій у сільське господарство
з окремих країн світу**

	2005 рік		2009 рік		2010 рік		2011 рік	
	млн. дол	у % до заг. обсягу	млн. дол	у % до заг. обсягу	млн. дол	у % до заг. обсягу	млн. дол	у % до заг. обсягу
Кіпр	20,5	1,86	290,2	3,79	234,9	2,6	311,8	3,1
Німеччина	18,7	2,86	37,2	0,58	57,4	0,86	58,3	0,82
Нідерланди	1,8	0,28	27,4	0,85	28,3	0,71	31,4	0,67
Російська Федерація	11,5	1,59	18,1	0,97	18,1	0,7	10,6	0,31
Австрія	3,4	0,94	28,7	1,17	29,2	1,12	21,2	0,77
Велика Британія	21,5	2,25	119,6	5,31	144,2	6,24	136,3	5,95
Франція	9,7	12,27	20,0	1,62	22,9	1,4	29,1	1,22
Швеція	1,5	1,24	36,6	2,89	13,0	1,01	11,4	0,66
США	38,4	3,22	56,3	3,84	51,5	3,93	24,3	2,09
Італія	2,0	1,93	2,1	0,22	3,5	0,35	4,2	0,42
Швейцарія	0,9	0,2	2,5	0,34	2,6	0,32	16,8	1,94
Польща	1,6	0,82	32,1	4,65	29,8	3,43	28,9	3,09

*Джерело: [1]

За останні три роки відмічається ріст інвестиційних потоків в порівнянні з 2005 роком. Загальний обсяг інвестицій у сільське господарство у 2011 році склав 838,7 млн дол. Більша половина (448,1 млн дол. або 53,4%) надійшла з двох країн: Кіпру – 311,8 млн дол. та Великобританії – 136,3 млн дол., частка яких у загальному обсязі відповідно склала – 37,2% та 16,2%.

Варто відмітити, що частка інвестицій даних країн у сільське господарство в порівнянні з іншими галузями залишається дуже низькою. Найбільшу частку інвестиційних ресурсів у 2011 році в сільське господарство

(рис. 1) спрямували Великобританія (5,95%), Кіпр (3,1%), Польща (3,09%), США (2,09%) та Швейцарія (1,94%).

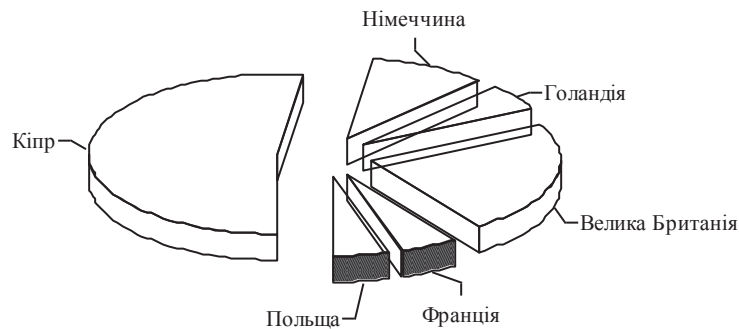

Рис. 1. Найбільші країни-інвестори сільського господарства України, 2011 рік.

Одним з найкращих середньо і довгострокових інвестиційних проектів є вкладення капіталу в землі сільськогосподарського призначення. Хоча якість більшості орних земель у світі погіршується від інтенсивного ведення сільського господарства, чорноземи в Україні залишаються найменш постраждалими від внесення небезпечних хімічних речовин. Сприятлива географічно-кліматична зональність в Україні забезпечує виняткові можливості для ведення диверсифікованого сільського господарства. Органічне сільське господарство, на відміну від звичайного інтенсивного сільськогосподарського виробництва, забезпечує кращі можливості для залучення інвестицій в Україну.

Проте інвестиційні потоки у сільськогосподарські угіддя є найнижчими у Європі, хоча можуть забезпечити найбільшу віддачу, з огляду на високу родючість ґрунтів і нереалізований сільськогосподарський екологічний потенціал. Оптимальний обсяг інвестицій в сільськогосподарські землі в Україні у 2011 році є одним з найнижчих в світі (600-800 дол/га). Для порівняння у Північній і Південній Америці (США і Аргентина) даний показник складає 4 тис дол/га, у західноєвропейських країнах - до 12 тис дол./га. У той же час, при ефективному веденні сільського господарства можна досягти найвищих показників поточної врожайності з використанням оптимальних органічних технологій.

Висновки. Таким чином, однією з передумов стабільного економічного розвитку країни та її регіонів є формування та підтримка у потенційних інвесторів сприятливого інвестиційного іміджу. Покращення інвестиційної привабливості можна досягнути лише шляхом рішучих, комплексних, прозорих і послідовних ринкових реформ, які дадуть поштовх до нової підприємницької ініціативи, створять конкурентне середовище й дадуть економіці стимул для ефективного розвитку.

Література.

1. Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. — [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
2. Дрич А. Основні способи досягнення інвестиційної привабливості України / А. Дрич // Вісник НБУ. – 2010. – № 4. – С. 40-41.
3. Мазур Н. Проблеми і перспективи інвестицій в АПК України / Н. Мазур // Економіка АПК. – 2009. – № 4. – С. 73-77.
4. Скопенко Н. Прямі іноземні інвестиції в АПК: переваги, недоліки, ризики / Н. Скопенко // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2011. – №2. – С. 58-62.
5. Сухоруков А. І. Інвестування української економіки : монографія / за заг. ред. А. І. Сухорукова. – К. : Нац. ін.-т проблем міжнар. безпеки, 2005. – 440 с.

***Анотація.** У статті проаналізовано інвестиційний потенціал сільського господарства України. Розглядаються проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій у сільське господарство.*

***Annotation.** To day, foreign investment can be the basis for a return to high growth rates of production, and also significantly accelerate innovation recovery of the Ukrainian economy and agriculture in particular. Therefore, coverage of potential foreign investment in agriculture and characteristics of investment process in the industry is a major task that lies ahead of Ukraine's economy. Improving the investment attractiveness can only be achieved through decisive, comprehensive, transparent and consistent market reforms that will give rise to new business initiatives that will create a competitive environment and give the economy a stimulus for effective development.*